

Werk

Titel: Herbarium Amboinense, plurimas conplectens arbores, frutices, herbas, plantas ter

Jahr: 1750

Kollektion: Zoologica

Digitalisiert: Niedersächsische Staats- und Universitätsbibliothek Göttingen

Werk Id: PPN369547365

PURL: <http://resolver.sub.uni-goettingen.de/purl?PPN369547365>

OPAC: <http://opac.sub.uni-goettingen.de/DB=1/PPN?PPN=369547365>

LOG Id: LOG_0026

LOG Titel: Caput Decimum Quartum. Phoenix Amboinica montana. Hulang. - Veertiende Hoofdstuk. Het Amboinsche Bergagtige Phoenix

LOG Typ: chapter

Übergeordnetes Werk

Werk Id: PPN369544501

PURL: <http://resolver.sub.uni-goettingen.de/purl?PPN369544501>

OPAC: <http://opac.sub.uni-goettingen.de/DB=1/PPN?PPN=369544501>

Terms and Conditions

The Goettingen State and University Library provides access to digitized documents strictly for noncommercial educational, research and private purposes and makes no warranty with regard to their use for other purposes. Some of our collections are protected by copyright. Publication and/or broadcast in any form (including electronic) requires prior written permission from the Goettingen State- and University Library.

Each copy of any part of this document must contain these Terms and Conditions. With the usage of the library's online system to access or download a digitized document you accept the Terms and Conditions.

Reproductions of material on the web site may not be made for or donated to other repositories, nor may be further reproduced without written permission from the Goettingen State- and University Library.

For reproduction requests and permissions, please contact us. If citing materials, please give proper attribution of the source.

Contact

Niedersächsische Staats- und Universitätsbibliothek Göttingen
Georg-August-Universität Göttingen
Platz der Göttinger Sieben 1
37073 Göttingen
Germany
Email: gdz@sub.uni-goettingen.de

In medio formant culmum tenuem, binos ac binos cum dimidio pedes altum, qui in summo peculiarem gerit rotundam spicam, uti in Panico, sed quæ multo minor est, ex simplicibus firmis ciliis constans instar setorum, quibus ædes verruntur, quæque minimum circiter digitum longa sunt, nunc flavescens, nunc gilva, nunc alba, tenuiora & subtiliora: ad oras crescit Caricis, cum quo partim mixtum est in nudis collibus, & saxosis planis locis.

Radix Caricis istius penetrat apicibus suis tanquam subulis per quasvis teneras radices, quas offendunt instar Ubiorum & secundæ Satyrii speciei, quod radicem gerit instar Lampoejang.

Aliud porro *Rompot bulu matta*, supra vide sub finem secundi capituli.

OBSERVATIO.

Gramen caricosum Rumpbii videtur convenire cum illo, quod gramen Indicum *Alopecoron holosericum majus*, spica longa pappescente *Plukn. Pbyt. Tab. 92. Fig. 5.*

CAPUT DECIMUM QUARTUM.

Phoenix Amboinica montana. Hulang.

Hulang quoque gramen est altum arundinaceum, sex septemve pedes altum, plurimos rectos ex una radice emittens caules, qui externe mollibus pilis instar lanuginis tecti sunt, vix pennam crassi, rotundi, & in genicula distincti, quæ per semipedis spatium distant, atque cuivis folium adponitur cum illo Sirii conveniens, sed angustius, & ad oras acutum seu scindens, præsertim si retrofricetur, per longam vaginam cauli adcumbens.

Ex alis mediorum caulium alii laterales excrescunt longi caules, similia gerentes genicula & folia, ita ut una planta ingentem occupet locum, superius vero longa angustaque excrescit spica, uti in avena sterili, paleacea, & pallide fusca, aristis quibusdam donata, granulosis infidens petiolis, non pungens, sed ad tactum mollis.

Radix intricata est congeries crassarum fibrarum firmissime terræ infixæ.

Nomen. Latine *Phoenix Amboinica montana*, Ternato-Malaice quibusdam *Tagalgnana utan*, quum cunctæ *Tagalgnanæ* species ad Phœnicem quoque pertinent, alii autem magis proprie illam vocant *Siree utan*. Amboinæ nota est sub nomine *Hoelong*, in Leytimora *Hoerong*.

Locus. Nullibi crescit nisi in nudis montibus, plerumque sub Sirii plantis, cum quo maxime convenit, si tenera ejus sit planta, excepto quod *Hoelong* folia flavescant, seu ex gilvo vireant, illa autem Sirii glauca sunt.

Ufus ejus mihi huc usque incognitus est, præterquam quod inferiores juniorum plantarum caules dulci *Sagueri* potui infundantur defectu alius *Oebat*.

Radix tam firmiter terræ infixæ est, ut ne vir, quam fortis etiam sit, plantam extrahere valeat. Ex hisce signaturis Amboinenses edocti sunt, tumentes curare gingivas, & vacillantes firmare dentes.

Hunc in finem radices minutim conscissæ eliguntur cum radicibus *Rompot carbou*, ac frustulis quibusdam *Alleapade*, quæ simul masticantur cum *Pinanga veteri*, *Rompot carbou* autem, quod in pagis & plateis crescit, non arhibendum est, sed quod in montibus & silvestribus hortis provenit, nec ab animalium urina conspurcatur.

In de midden formeren ze een dunne balm, twee en derdehalve voeten hoog, die aan 't opperste draagt een byzondere ronde aaire, gelyk *Pannikoorn*, dog veel kleinder, van enkele styve haitjes gemaakt, gelyk borstels, daar men de buizen mede veegt, schaars een pink lang, zommige geelagtig of vaal, zommige wit, dunder en fynder: bet wast aan de kanten van 't voornoemde *Snygras*, en ten deele met het zelve vermengt op kale beuvelen en steenagtige vlaktens.

De wortel van 't vorige *Snygras* dringt met bare spitsen als met elsen door alderhande teere wortelen, die ze ontmoeten gelyk *Oebis*, en de tweede zoorte van *Satyrum*, hebbende een wortel als *Lampoejang*.

Nog een ander *Rompot bulu matta*, ziet boven aan 't einde van 't tweede Hoofdstuk.

AANMERKING.

Het *Snygras* van *Rumpbius* schynt overeen te komen met het Indische roodagtige grooter gras als de *Alopecoris*, met een lange zagte helm van *Plukn. Pbyt. Tab. 92. Fig. 5.*

VEERTIENDE HOOFDSTUK.

Het Amboinsche Bergagtige Phoenix.

Hulang is mede een hoog rietagtig gras, zes en zeven voeten hoog, met vele rechte steelen uit eene wortel opschietende, van buiten met zagte haitjes als wolle bekleet, schaars een schaft dik, ront, en in leden verdeelt, een halve voet van malkander staande, en aan ieder een blad dat van *Siree* gelyk, dog smalder, en aan de kanten snydende, inzonderheid als men 't agterwaarts strykt, met een lange sbede tegens den steel leggende.

Uit den schoot van de middelste komen andere lange steelen ter zyde uit, met diergelyke leden en bladeren bezet, zoo dat een struik een groote plaats bestaat; boven op komt een lange smalle aair gelyk aan den wilden haver, kafagtig en ligt-bruin, met eenige baarden of draden, op korrelige steeltjes staande, niet stekelig, maar zagt in 't bandelen.

De wortel is een verwerde bos van dikke vaxelingen, zeer vast in de aarde houdende.

Naam. In 't Latyn *Phoenix Amboinica montana*, in 't Ternatis *Maleits*, by zommige *Tagalgnana utan*, dewyl alle zoorten van *Tagalgnana* ook onder *Phoenix* behooren, dog andere noemen 't wat eigentlyker *Siree utan*. In *Amboina* is ze bekend met den naam van *Hoelong*, op *Leytimor Hoerong*.

Plaats. Het wast nergens dan op kale bergen, gemeenlyk onder de planten van *Siree* gemengt, waar mede het groote gelykenisse heeft, als 't jong is, behalven dat de bladeren van *Hoelong* geelagtig of vaal-groen zyn, en die van *Siree* blaauw-groen.

Gebruik. Hier van is nog niets bekend, behalven dat de onderste steelen van de jonge struiken genomen werden, om in de zoete *Saguer* te doen by gebrek van ander *Oebat*.

De wortel houd zoo vast, dat geen man, hoe sterk by zy, een struik kan uittrekken. Uit deze signaturen hebben de *Amboineesen* geleerd, dat ze het zwellende tantvlees geneest, en waggelende tanden vast maakt.

Hier toe nemen ze de wortelen klein gesneden met de wortelen van *Rompot carbou*, eenige kleine stukjes *Alleapade*, kaarwen zulks met een oude *Pinang*, laten 't den patient in de mond houden, en daar aan kwylen, dog de *Rompot carbou* moet men niet nemen, die in de *Negoryen* en op straten wast, maar op bergen of bostuinen, daar geen vee over loopt, en dezelve bepist.